

KOLGA KOOL

PÕHIKOOLI AINEKAVAAinevaldkond: **sotsiaalsained**

ÕPPEAINE NIMETUS	AJALUGU
ÕPPEAINE KIRJELDUS	<p>Ajaloo õppimise käigus omandatakse pädevused, mis on vajalikud oma elu korraldamiseks ajalooteadvuse toel ühiskonnale omases ajaloolises kultuuris. Ajalooõpetus toetab ajaloolise mõtlemise kujunemist. Ajalooline mõtlemine tähendab suutlikkust märgata tähenduslikkust ajaloos, oskust kasutada esmaallikaid tõendusmaterjalina, tunda ära muutusi ja ajaloosündmuste järjepidevust, analüüsida põhjusi ja tagajärgi, tajuda ajaloolist konteksti ja mõista ajalooliste tõlgenduste eetilist mõõdet.</p> <p>Ajaloo õppimist alustatakse sissejuhatusest ainesse. Ajalooõpetuses omandavad õpilased kultuuriruumis ning ajaloolises keskkonnas orienteerumiseks vajalikke teadmisi ja oskusi. Õpilasi suunatakse uurima, teadvustama, analüüsima, kriitiliselt hindama ning tõlgendama minevikus aset leidnud sündmusi ja protsesse, nende seoseid omavahel ja tänapäevaga ning ajaloosündmuste erineva tõlgendamise põhjusi. Ajalooõpetusega alustades lähtutakse huvi ratamisest, õpitava õpilasele tähenduslikuks tegemisest.</p> <p>Põhikooli ajalooõpetus on kronoloogilis-temaatiline. Õppeaine algab sissejuhatava algõpetusega ning jätkub muinas- ja vanaaja, keskaja, uusaja ning lähiajaloo õppimisega. Eesti ajalugu õpitakse lõimituna maailma ajaloo kursusesse. Ainekavas eraldi esitatud Eesti ajaloo teemasid käsitletakse põhjalikult ja süsteemselt ning tõmmatakse paralleele maailma ajalooga. Käsitluse põhimõte on liikumine lähemalt kaugemale, alustades kodukoha ajaloost, kus on oluline luua käsitletava teema ja paikadega isiklik seos.</p> <p>Ajalooõpetusel on kronoloogiline, poliitiline, majanduslik, sotsiaalne, kultuuriline ja ideede dimensioon. Põhikoolis tähtsustatakse õpilasele jõukohast, inimesekeskset ajalookäsitlust, eluolu ja kultuuri teiste ajalooõpetuse dimensioonide ees. Maailma ajalugu käsitletakse valitud teemade kaudu, millega ei taotleta ajalooperioodidest tervikpildi kujunemist. Tähtis on luua seosed mineviku ning nüüdisaja ajaloosündmuste ja nähtuste vahel ning kujundada arusaam, et minevikku pöördumata on raske mõista tänapäeva, nt kriisikollete olemust, Eesti ajaloo sõlmküsümusi, Eesti iseseisvuse ning selle kaitsmise ning teisalt võõrvallutuste mõju erinevatel perioodidel. Õpitakse väärtustama kohalikku kultuuripärandit, inimeste iseotsustamise õigust ja vabadust, analüüsima eetilisi valikuid ja mõistma hukka agressiooni ja okupatsiooni ning kõiki inimsusevastaseid kuritegusid.</p>

	<p>Õpilaste maailmapilti rikastab ainetevaheline lõiming ning lähedaste teemade lõimitud käsitlemine, lähtudes erinevatest aspektidest.</p> <p>Ajalootundides tutvustatakse õpilastele erinevaid ajalookäsitusi ja avatakse nende kujunemisetagamaid. Mõistmaks, et ajalookirjutamine sõltub ajast ja ajaloouurija seisukohast, tuleb kujundada kriitilist suhtumist erinevatesse mõtteviisidesse ning võrrelda ajaloosündmuste ja nähtuste käsitlemist erinevates allikates.</p> <p>Sissejuhatava ajalooõpetuse kaudu tehakse tutvust minevikuga õpilasele tähenduslikus ja arusaadavas vormis, äratatakse õpilaste huvi mineviku vastu, õpitakse märkama ja ära tundma minevikujälgi – ajalooallikaid – ja mõistma, et ajalugu ongi meie kõigi ühine lugu. Alustatakse ajas orienteerumise oskuse kujundamisega, nn suure pildi loomisega, mida pidevalt uute teadmistega täiendatakse. See aitab õpilastel paigutada oma ajalooteadmised korrastatult konteksti, ajaloolisesse aega, näha oleviku seoseid mineviku ja tulevikuga, näha ja hinnata minevikku ajalooliselt oma ajastu kontekstis. Seejärel õpitakse mõistma, et jutustus minevikust on kellegi tõlgendus, mitte mineviku täpne kirjeldus. Õpitakse küsima, kas erinevad vaatenurgad ja arusaamad on olemasoleva tõendusmaterjali ja senise uurimisseisu alusel võrdselt asjakohased. Ajalooõpetus peab olema avatud muutuste raamistik, erinevaid narratiive toetav, mis vastab erinevatele küsimustele ja kohaneb uute eeldustega. Õpilased õpivad mõistma, et erinevast positsioonist vaadates võib minevikku tõlgendada erinevalt, õpivad eristama propagandistlikke tõlgendusi ja mõistavad, et kõik allikad ei ole võrdselt usaldusväärsed ning kõik tõlgendused ei ole asjakohased.</p>
	<p>TEADMISED, OSKUSED JA HOIAKUD</p>
<p>II KOOLIASTE</p>	<p>Õpilane:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1) teab, ajaloo periodiseerimise põhimõtteid ning et ajaloo periodiseerimine on kokkuleppeline; 2) teab, et ajaloosündmustel ja -nähtustel on põhjused ja tagajärjed; 3) kasutab ajaloomõisteid kontekstis; 4) teab näiteid kodukoha minevikust; 5) teab, et Eesti ei ole alati olnud iseseisev ning teab olulisi sündmusi ja isikuid Eesti omariikluse kujunemisloos; 6) mõistab, kuidas kujunes inimasustus; 7) mõistab, et teadus ja tehnika on pidevas arengus ja mõjutavad inimesi ning ühiskonnaelu; 8) oskab asetada end minevikus elanud inimese olukorda ning saab aru, et erinevast rollist vaadates on maailm erinev; 9) teab, et eri aegadel on ühiskonnas olnud erinevad väärtussüsteemid, mida ei ole õige hinnata tänapäeva kontekstis; 10) teab, mis tunnused on iseloomulikud demokraatlikele ja mittedemokraatlikele ühiskonnavormidele ajaloos; 11) teab, millist liiki allikatest saab mineviku kohta teavet ja milliste tunnuste järgi saab allikate usaldusväärsust hinnata; 12) teab näiteid kodukoha kultuuripärandist, olulisi inimesi ja nende rolli kodukoha kultuuriloos; 13) märkab ja väärtustab minevikupärandit Eestis ja mujal;

	<p>14) teab, kuidas meditsiin ja inimeste teadmised tervisest on aja jooksul muutunud; 15) teab näiteid, kuidas inimkond on minevikus keskkonda mõjutanud.</p>
<p>III KOOLIASTE</p>	<p>Õpilane:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1) eristab ajalooperioode ning iseloomustab neid põhitunnuste kaudu; 2) mõistab ajaloosündmuste tähenduslikkust, toob esile sündmuste ja protsesside põhjusi ja tagajärgi ning jätkuvuse ja muutuste näiteid; 3) seostab kodukoha ajalugu Eesti ja Euroopa ajalooga, teab Eesti ajaloo pöördpunkte; 4) mõistab Eesti omariikluse kujunemist ja arengut Euroopa ajaloo taustal; 5) mõistab tänapäeva Euroopa ja Ameerika Ühendriikide kujunemislugu ja arengut ning riikide mõju maailmas; 6) analüüsib inimeste igapäevaelu ja ühiskonnaelu muutumist ning linnade tähtsuse kasvu; 7) mõistab teaduse ja tehnika arengu mõju inimeste eluviisile ja ühiskonnaelu valdkondadele; 8) mõistab kolonialismi ja rahvastikurände põhjusi ja tagajärgi minevikus ja tänapäeval globaalse ajaloo perspektiivis; 9) analüüsib inimese sotsiaalseid ja ühiskondlikke rolle minevikus ja tänapäeval, individuaalse eneseteostuse piiranguid ja võimalusi lähtuvalt ühiskonna arengust; 10) mõistab, kuidas on kujunenud ja toimunud demokraatlik ühiskond minevikus, võrreldes tänapäevaga; 11) mõistab, kuidas inimese käsitlus on ajas muutunud; 12) kogub ajalooalast informatsiooni, töötab eritüübiliste ajalooallikatega, kommenteerib ja hindab neid kriitiliselt, teeb informatsiooni põhjal järeldusi; 13) eristab poliitilisi õpetusi, teab nende kujunemislugu; 14) analüüsib kultuuripärandi tähtsust inimkonna ajaloos ja mõistab üksikisiku rolli kultuuripärandi kandjana; 15) analüüsib inimese tervisekäitumise muutumist ajaloos; 16) mõistab inimtegevuse ja keskkonna vastastikust mõju ajaloos.

<p>II kooliaste</p>	
<p>II kooliastmes alustatakse ajalooõpinguid algõpetusest, mille raames õpitakse tundma ajaarvamist ja allikaid, tehakse tutvust ajaloo sündmuste, isikute ja eluoluga minevikus. Käsitletakse valitud näiteid muinas- ja vanaajast, vanadest idamaadest, Vana-Kreeka ja VanaRooma ajaloost.</p> <p>Õpilane:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1) kasutab ajaarvamise seotud mõisteid asjakohaselt: e.Kr., p.Kr, sajand, aastatuhat jt; 2) teab, et ajalooallikad jagunevad suulisteks, esemelisteks, kirjalikeks ja audiovisuaalseteks ning toob nende kohta näiteid; 3) iseloomustab erinevate allikatüüpide eripära, hinnates nende usaldusväärsust; 	

- 4) kasutab perekonnaloo uurimisel eritüübilisi allikaid;
- 5) teab, et ajaloo periodiseerimine on kokkuleppeline, nimetab ajalooperioode ja sündmusi, mis on aluseks ajaloo periodiseerimisele, põhjendab oma valikut;
- 6) paigutab ajateljele isikliku elu sündmusi, ajaloosündmusi ja -perioode, kasutades õigesti ajaühikuid; lahendab ajatelje abil ülesandeid;
- 7) toob näiteid sündmustest ja protsessidest maailma ja Eesti ajaloos ning isiklikus elus;
- 8) kirjeldab ajaloosündmuse näitel põhjuse ja tagajärje seost;
- 9) kasutab narratiivi loomisel ajaloomõisteid asjakohases kontekstis;
- 10) teab ja esitleb lugusid oma kodukoha minevikust;
- 11) nimetab Eesti iseseisvumisega seotud sündmusi ja isikuid;
- 12) teab mõnda inimeste ajaloolist asulat, kirjeldab selle tekkimise ja kujunemise põhjusi;
- 13) kirjeldab joonise abil ajaloolist asulat;
- 14) toob näiteid, kuidas ühiskonna ja elukeskkonna areng mõjutavad inimeste igapäevaelu;
- 15) nimetab teaduse ja tehnika arengut mõjutanud tähtsamaid avastusi ja leiutisi ning selgitab nende tähtsust;
- 16) teab näiteid erinevatest ühiskonnaelu vormidest antiikajal ja kirjeldab nende erisusi;
- 17) teab, et inimeste arusaam maailmast sõltub ajaloolisest kontekstist ja inimese sotsiaalsest rollist ühiskonnas;
- 18) nimetab ajaloolisi isikuid ja põhjendab nende olulisust kultuuriloos;
- 19) toob näiteid ajaloomälestistest ja selgitab, miks need on kultuuriloos olulised;
- 20) toob näiteid ravivõtete ja tervishoiu kohta eri aegadel;
- 21) toob näiteid inimtegevuse ja looduskeskkonna vastastikusest mõjust minevikus.

5. klassi õpitulemused Eesti ajalugu	5. klassi õppesisu	Metoodilised soovitused
<p>Mis on ajalugu ja kuidas seda uuritakse?</p> <p>Otsime vastusi järgmistele küsimustele:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1) Mis on ajalugu? 2) Kuidas on toimunud areng? 3) Kust on võimalik leida informatsiooni mineviku kohta? 4) Mida tähendab ajaarvamine ajaloos? 5) Mida tähendavad lühendid e.Kr ja p.Kr? 6) Kuidas on ajalugu periodiseeritud? 	<p>Mis on ajalugu?</p> <ul style="list-style-type: none"> • ajalugu meie ümber (pilt, film, hoone jne) • fakt ja arvamus 	<p>Vestlus eesmärgiga näidata õpilastele, et ajalugu on meie ümber, filmides, raamatutes, kodus lausahtlis ja et ajalugu ei ole mitte ainult püramiidid ja muumiad, vaid palju enam. Näidata (fotodel), et arheoloogiline leid võib olla nii kuldkäevõru kui ka tulekivikild, nii muumia kui ka killuke kolbast. Kui kooli lähikonnas on olnud (hiljuti) kaevamisi, siis tutvustada sealt leitud. Hea oleks, kui saaks reaalselt näidata mingit eset, mida maapõuest leida võib: vana münt, savinõu kild. Kindlasti juhtida tähelepanu</p>

		leidudega seotud piirangutele ja ohutusele (leiuks võib osutada ka padrun või granaat). ka eelmisel aastal ja eile õhtul toimunud sündmused.
	<p>Ajalooallikad</p> <ul style="list-style-type: none"> • suulised • kirjalikud • esemelised • audio-visuaalsed 	Allika olemust ja tähtsust saab hästi õpetada konkreetsete näidete (klassis näidatud esemete ja kirjalike allikate) kaudu. Õpilased saavad (järgmiseks tunniks) kodust kaasa tuua esemeid ja dokumente, mis võivad olla ajalooallikateks.
	<p>Aja mõõtmine</p> <ul style="list-style-type: none"> • erinevad ajaarvamised • kalendrid 	Ajatelje olemuse mõistmiseks tuleb seda nii ette näidata (tahvel, plakat, projektsioon arvutist) kui ka lasta õpilastel ise seda täita (nt tv lk 7 ül 5).
	<p>Arheoloogia</p> <ul style="list-style-type: none"> • muistised • arheoloogia mõiste • kultuurikiht 	Näidata (fotodel), et arheoloogiline leid võib olla nii kuldkäevõru kui ka tulekivikild, nii mummia kui ka killuke kolbast. Kui kooli lähikonnas on olnud (hiljuti) kaevamisi, siis tutvustada sealt leituga. Hea oleks, kui saaks reaalselt näidata mingit eset, mida maapõuest leida võib: vana münt, savinõu kild. Kindlasti juhtida tähelepanu leidudega seotud piirangutele ja ohutusele (leiuks võib osutada ka padrun või granaat).
	<p>Muuseumid ja arhiivid</p> <ul style="list-style-type: none"> • olulisus • museaalide hoiustamine 	Kolga muuseumi külastus.

Eesti esiaeg Õpime järgmisi oskusi ja teadmisi: <ol style="list-style-type: none"> 1) kirjeldama muinasaja inimese eluviisi ja tegevusalasid; 2) õpime kaardil leidma ja näitama Eesti esimesi asulakohti; 3) tundma muudatusi ühiskonnaelus, mille metallide kasutuselevõtmine kaasa tõi; 4) seletama ja kasutama järgmisi mõisteid: <i>kiviaeg, pronksiaeg, rauaaeg, varanduslik ebavõrdsus, sugukond, hõim.</i> 	Eelajalooline Eesti <ul style="list-style-type: none"> • Jääaja lõpp ja Eesti asustamine inimeste poolt • Kiviaja inimese elu ja olme • Uuendused kiviaja lõpus: savinõud, põllunduse ja karjanduse algus • Metalliaja algus: pronksivalu, pronksist ja kivist esemete võrdlus • Suurpered, talud • Kalmed kui olulised ajalooallikad 	Soovitatav on näidata Kristo Siia videot nr 9. Kui muuseumides on leide, mis pärinevad kodukandi eelajaloost, siis rääkida neist ja näidata fotosid. Savinõu valmistamine pakuks meeldivat vaheldust (tv lk 14 ül 5). Töövihiku ülesanded 7 ja 8 lk 15 annavad võimaluse võrrelda muistset aega tänapäevaga.
	Muinas-Eesti <ul style="list-style-type: none"> • Muinaseestlaste elu 1000 aastat tagasi • Linnused. Miks, kuhu ja kuidas rajati? • Ohud mere tagant – viikingid 	Juhtida tähelepanu uuele metallile (raud) ja võrrelda seda pronksiga, seletada, miks võib öelda, et raud tuli, et jääda. Ühistöös ül 2 töövihikus lk 16: Muinas-Eesti elamu (öp lk 47) ja õpilase kodu võrdlus. Ülesanne 3 (tv lk 16), sündmuste kandmine ajateljele vajab juhendamist. Kordamiseks sobiks teha ristsõna töövihikust lk 53. Soovitatavad lingid Salme viikingid Jupiter https://www.youtube.com/watch?v=Ri7UQmVMqvc&t=32s Õpperetk lisaka pärimustallu.
	Eestlaste võitlus rüütlitega <ul style="list-style-type: none"> • Kes olid rüütlid? • Rüütlite relvastus ja varustus • Mida kujutas endast ristiusk (kristlus)? • Kroonikakirjutaja Henrik • Eestlaste alistamine • Jüriöö ülestõus 	Lõpetada töö kaardiga: muinasmaakondade võrdlus tänapäeva Eesti haldusjaotusega. Oma kodukandi määratlemine muinasaegsel kaardil. Võimalusel näidata Henriku „Liivimaa kroonikat“ ja lugeda raamatust mõni katkend. Õpikus on muistse vabadusvõitluse näiteks toodud vanem Lembituga seonduv.

Eesti keskaeg Õpime järgmisi oskusi ja teadmisi: <ol style="list-style-type: none"> 1) tundma keskaega iseloomustavaid jooni; 2) õpime kaardil leidma ja näitama Eesti keskaegseid riike ja linnasid; 3) Tallinna näitel tundma keskaegset linnakorraldust ja elu-olu; 4) seletama ja kasutama järgmisi mõisteid: <i>Liivimaa, ordulinnus, rüütlid, turvis, kristlus, Piibel, piiskop, koge, raad, gild, tsunft, meister, sell, õpipoiss</i>; 5) aru saama kuidas oli keskajal võimalik meistriks saada; 6) mõistma kaupmehe ameti erilisusest keskaegses maailmas; 7) mõistma eestlaste rolli Vanal Liivimaal. 	Elu rüütlinnuses <ul style="list-style-type: none"> • Uue ülemkihi koosseis ja päritolu • Eestlaste olukord võõra võimu all • Kivilinnused ja kindluskirikud • Linnuseemand 	Selgitada, et pärast alistamist ei olnud kõik eestlased allasurutud rahva hulgas, vaid paljud neist leidsid ka tee ülikute hulka (ning seejuures saksastusid) ja ka talurahvas ei olnud sel ajal veel orjastatud, vaid vabad inimesed koos sellega kaasnevate õiguste ja kohustustega. Kuna sakslaste rajatud kivikantse nimetatakse linnusteks nagu Muinas-Eesti kaitserajatisigi, tuleb segaduse vältimiseks ära seletada nende erinevus (ka sarnasus).
	Elu kaubalinnas <ul style="list-style-type: none"> • Liivimaa ja keskaegsed linnad • Linna ülem- ja alamkihid • Kaupmehed • Käsitöölised 	Tagasivaade õpikusse lk 60 ja tutvustada, mis piirkonda nimetati Liivimaaks, kuidas oli see erinevate maaisandate vahel jagatud, mis linnad on Eestis juba keskajal. Õpilased saagu aimu, kuidas toimus käsitöölise kutseõpe (tv lk 23 ül 6), käsitöölade nimetused vajavad äraseletamist.
	Rasked ajad Liivimaal <ul style="list-style-type: none"> • Liivi sõda (1558–1583) • Russowi kroonika • Katk • Eesti pärast Liivi sõja lõppu 	Arutlus Liivimaa võimude tegutsemise üle olukorras, kus mitu tugevamat riiki su õue peal sõdivad, ja kui enesel puudub jõud, et end kaitsta. Russowi isiku toel saab näidata eesti päritolu inimese üht karjäärivõimalust 16. sajandi Tallinnas ja kasutada kroonikakatket tööks allikaga (tv lk 24 ül 2). Kaardiülesanne töövihikus nõuab õpetaja abi, kuna kolmest kaardist on õpikus olemas vaid üks. Õpilasi võib suunata internetist vajalikku kaarti otsima. Kui on võimalus vaadata filmi „Viimne reliikvia“ või sellest rääkida, saab selle põhjal näidata, kuidas ühes filmis on läbisegi ajalooline tõde ja väljamõeldis. https://www.youtube.com/watch?v=6gcgstfX2S

		E https://www.youtube.com/watch?v=efL43y7YQzc
Eesti uusaeg Õpime järgmisi oskusi ja teadmisi: <ol style="list-style-type: none"> 1) kirjeldame uusaja inimese eluviisi ja tegevusalasid; 2) tutvume erinevate riikidega, kelle valitsemise all Eesti on olnud; 3) tutvume eluga mõisas ja talus; 4) võrdleme elu 100-200 aastat tagasi eluga tänapäeval; 5) saame aru ja tähtsustame kuidas algas hariduse andmine Eesti aladel; 6) tutvume kuidas pärisorjast talupojast sai vaba inimene ja uurime selle protsessi olulisust; 7) arutame rahvusliku ärkamise olulisuse üle meie, eestlaste, jaoks; 8) seletama ja kasutama järgmisi mõisteid: <i>pastor, provints, aadel, Forseliuse seminar, ebausk, tsaar, baltisakslased, pärisori, häärber, eepos, rahvuslik ärkamine.</i> 	Haridus ja mõtteviis Rootsi võimu ajal <ul style="list-style-type: none"> • Ülikooli asutamine Tartusse • Lihtrahva haridus (koolid ja koolmeistrid) • Ebausk ja nõiaprotsessid 	Võimalus võrrelda 17. sajandit ja tänapäeva: õpetaja isik, kool, ülikool. Tutvumine vana kirjaviisiga, selle tänasesse keelde ümberpanemine. Küsitlusleht „Kuidas vanaema/vanaisa koolis käis“, võrdlus oma kooliga. Tänapäevased ebausukombed ja suhtumine nendesse, kes teistest millegi poolest erinevad.
	Venemaa tsaaririigi koosseisus <ul style="list-style-type: none"> • Põhjasõja tagajärjed (Peterburg, Kadriorg) • Aadel ja talurahvas Vene võimu all • Vanausulised Peipsi ääres • Valgustusideede Eestisse jõudmine 	Võimalus käsitleda ebavõrdsust 300 aasta taguses ühiskonnas ja eestlaste võimalust (võimatust) elus paremale järjele saada. Talupoegade ränk igapäevaelu ühelt poolt ja valgustusideedega kaasnev näitavad, et talupoegade olukord sõltus palju aadlike ja riigiametnike suhtumisest neisse.
	Elu mõisas <ul style="list-style-type: none"> • Baltisaksa mõisnikud riigi teenistuses • Mõisamajandus • Aadlike elulaad 	Võimalus keskenduda mõnele aadlimehele, kes õpilaste kodukohaga seotud või kellel ümmargune tähtpäev; selgitada, miks saksa aadlikud Vene riiki teenisid. Mõisamajandus: võimalus viidata kodulähedasele mõisale, juhtida tähelepanu sellele, et talupojal oli mõisa teenistuses võimalus karjääri teha ja et paljud 19. sajandi eestlastest haritlased olid pärit mõisarahva peredest. Mõisapere elulaadi võiks võrrelda tänapäevase keskmise eestlase elulaadiga ja otsida ühisjooni. Kristo Siig. Aadlike elu Eestis tsaariajal: https://www.youtube.com/watch?v=qWnkg0rnA

		<p>F0 Kolga mõisa külastus.</p>
	<p>Elu talus</p> <ul style="list-style-type: none"> • Talurahva kohustused mõisa ees • Vabatalupojad • Pärisoruse kaotamine • Perekonnanimede andmine • Talude päriseksostmine 	<p>Võimalus rühmatööna arutada, kuidas mõisnik võiks oma mõisa majandada, kuidas talupoegade tööjõudu kasutada. Päriorjuse kaotamine: arutada, mida head ja mida halba see talupoegadele kaasa tõi. Perekonnanimede puhul saab kommenteerida (diskreetselt) õpilaste perekonnanimesid, nende võimalikku päritolu ja tänapäevast levikut (tv lk 33 ül 4).</p>
	<p>Rahvuslik äraamine</p> <ul style="list-style-type: none"> • Kirjavara: ajakirjandus, kalendrid, eepos • Jannsen ja Koidula • Seltsitegevus • Hariduse edendamine 	<p>Võimalus teha koostööd (lõimuda) kirjanduse ja/või muusika õpetajaga Kalevipoja ja laulupeo kaudu. Ajakirjandusest: mida pidas Jannsen ajakirjanduse tähtsaimaks eesmärgiks ja mida pakub peamiselt tänapäevane ajakirjandus. Hariduse teema juures saab võrrelda praegust haridussüsteemi 19. sajandi koolisüsteemiga. Filmi "Kevade" vaatamine.</p>
<p>Moodne ühiskond Õpime järgmisi oskusi ja teadmisi:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1) otsime internetist vajalikku infot; 2) tutvume kuidas talupojast sai linnainimene; 3) mõistame ajaloos peituvaid võimalusi; 4) võrdleme Eesti vabariigi algusaega praeguse Eestiga; 5) vaatame II maailmasõja mõju inimestele ja Eesti saatusele; 6) arutame kuidas hinnata lähiminevikku; 7) kogume oma lähedaste mälestusi; 	<p>Moodne ühiskond</p> <ul style="list-style-type: none"> • Eesti linnade areng • Masinate ja transpordi areng • Linnade eestindumise algus 	<p>Kasutades interneti saab teha ülesanded töövihikust lk 36, saab harjutada guugeldades andmete otsimist. Masinate ja veovahendite teema juures võib arutada erinevate masinate ja transpordiliikide plusse ja miinuseid.</p>
	<p>Eesti vabariigi loomine</p> <ul style="list-style-type: none"> • Tulevikuvaated • Tsaari-Venemaa kokkuvarisemine • Eesti Vabariigi väljakuulutamise • Vabadussõda 	<p>Töövihikus lk 38 ül 1–2 saab arutleda võimalike tulevikuvariantide üle. Näidata, et iseseisvus ei olnud ainuvõimalik otsus ja et samal ajal oli selline valikuvõimalus paljudel Euroopa rahvastel, osa neist iseseisvus nagu Eestigi, teistel see ei õnnestunud. Juhtida tähelepanu</p>

<p>8) tutvume nõukogude ajaga Eestis, arutame inimeste valikute üle nõukogude ajal;</p> <p>9) saame teada kuidas Eesti taasiseseisvus;</p> <p>10) arutleme Eesti koha üle tänases maailmas;</p> <p>11) seletama ja kasutama järgmisi mõisteid: <i>kodanlus, venestama, esimene maailmasõda, kommunistid, manifest, vabadussõda, demokraatia, põhiseadus, diktaator, küüditamine, okupatsioon, ENSV, kolhoos, propaganda, väliseestlased, defitsiit, taasiseseisvumine, laulev revolutsioon, Balti kett, globaliseerumine, infoühiskond.</i></p>		<p>õpilaste osale vabadussõjas, sh mängufilmile „Nimed marmortahvil“. Kristo Siig. Eesti iseseisvumine ja Vabadussõda:</p> <p>https://www.youtube.com/watch?v=tpiLS5ygWCw&list=PLH5</p> <p>Peaks seostama kodukandiga, kui seal on midagi tähelepanuväärset juhtunud.</p>
	<p>Elu Eesti Vabariigis</p> <ul style="list-style-type: none"> ● Demokraatliku riigikorra loomine ● 1924. a riigipöördekatse ● Muutused põllumajanduses ● Kultuur ja hariduse areng 	<p>Võimalik võrrelda sajanditagust Eesti riiki praegusega ja tolelaegset kooli praegusega. Maakoolides (aga miks mitte ka linnakoolides) võiks võrrelda tänapäevast talumajapidamist sellega, mis oli 80–90 aastat tagasi. Eluolu teema juures suunata õpilased mõtlema, millised uuendused on tänapäevani alles ja mis on muutunud.</p>
	<p>Teine maailmasõda.</p> <ul style="list-style-type: none"> ● Stalin ja Hitler ● Stalini ja Hitleri vastasseis ● Nõukogude okupatsioon 1940 ● Saksa okupatsioon 1941 ● Eesti ja eestlased kahe suurvõimu vahel 	<p>Võimalus võrrelda diktaatoreid ja tuua sisse ka näide tänapäevast. Näidata, kuidas väikesed rahvad/riigid kannatavad, kui suurriigid omavahel kokkuleppeid sõlmivad või sõdivad. Arutleda võiks teemal „Teise maailmasõja sündmused minu kodukandis“. Juhtida tähelepanu, kuidas sõja-aastail tuli paljudel valida, keda toetada või kuidas toimida, kui raske oli hinnata, mis õige ja mis vale; ka seda, et veel tänapäevalgi ei hinnata inimeste tookordseid otsuseid ja tegusid ühtmoodi.</p>
	<p>Okupeeritud Eesti</p> <ul style="list-style-type: none"> ● Eesti NSV olemus ja erinevus iseseisvast Eesti Vabariigist ● Rahva vastupanu murdmine ● Suletud ühiskond ja propaganda 	<p>Õpilased võivad veenduda, et ajalugu on jõudnud nii lähedale, et veel leidub inimesi, kes sel ajal elasid. Kui õpilastel on vana(vana)vanemaid, kes ise seda aega mäletavad, saaks koguda nende mälestusi. Sama võimalus on ka järgmise õppetüki juures.</p>

	<ul style="list-style-type: none"> • Väliseestlased 	<p>Nii küüditatud kui ka väliseestlased pidid kohanema eluga võõral maal ja võõra rahva hulgas, saab anda ülesande või koos arutada, mille poolest nende elu sarnanes ja mille poolest erines.</p>
	<p>Elu Nõukogude Eestis</p> <ul style="list-style-type: none"> • Ida ja Lääs • Nõukogude majandus: linnad, kolhoosid, olme • Suhtlemine vaba maailmaga 	<p>Võimalus näidata selleaegseid ehitisi, kohtuda inimestega, kes ise sel ajal (koolis) töötasid. Staažikam õpetaja saab meenutada ka iseenda tööd nõukogude koolis. Õpilastel on võimalus rääkida nõukogudeaegsetest esemetest kodus. Arutleda, miks nõukogude võim seadis inimeste ellu nii palju piiranguid (tv lk 47).</p>
	<p>Eesti taasiseseisvumine</p> <ul style="list-style-type: none"> • Iseseisvumise eeldus: muutused Nõukogude Liidus • Laulev revolutsioon • Eesti taasiseseisvumine • Lähimineviku uurimine ja hinnangu andmine 	<p>Paljudel täiskasvanutel on selle kohta oma mälestused, mida jagada ning need võivad olla erinevad. §18 oli juttu valikuvõimalustest pärast esimest maailmasõda ja nüüd saab näidata, et 60 aasta hiljem oli Ida-Euroopas samalaadne olukord. Oli võimalus vabaks saada ja samas sõltus rahva saatus sellest, kas ja kuidas seda võimalust ära kasutati. Selgitada, miks nimetame toimunut laulvaks revolutsiooniks. Kindlasti tehke koos Balti keti kaarti töövihikus lk 49. Kristo Siig. Laulev revolutsioon</p> <p>https://www.youtube.com/watch?v=UKyIk-iN8Rw&list=PLH55BK1JEw-p280MvUwzjFTR0y-z4OCgi&index=27</p>
	<p>Eesti tänapäevases maailmas</p> <ul style="list-style-type: none"> • Eesti ja Euroopa Liit • Infoajastu • Globaliseerumine: maailm on üks suur küla • Infoajastu meie igapäevases elus 	<p>Juhtida tähelepanu EL-iga seonduvale: ühisraha euro, võimalus vabalt reisida mööda Euroopat, välismaal tööl ja õppimas käia. Katse infoajastu võimalustest: näiteks rühmatöö, üks rühm otsib vastuseid küsimustele teatmekirjanduse kaudu, teine kasutab arvutit</p>

		või nutitelefone. Pärast võrrelda töö tulemusi. Juhtida tähelepanu infoajastu probleemidele ja ohtudele. Globaliseerumisega seonduvad probleemid: eesti keele tähtsuse vähenemine ja rahvustunde püsimise küsimus.
Kordamine		Matk lähiümbrusesse - ajaloo jälgi otsima.

6. klassi õpitulemused Vanaaeg	6. klassi õppesisu	Metoodilised soovitused Süvendavad/laiendavad teemad
Muinasaeg Teema läbimise järel õpilane: <ol style="list-style-type: none"> 1) kirjeldab muinasaja inimese eluviisi ja tegevusalasid; 2) näitab kaardil ning põhjendab, miks ja millistes piirkondades sai alguse põlluharimine; 3) teab, missuguseid muudatusi ühiskonnaelus tõi kaasa metallide kasutusele võtmine; 4) seletab ja kasutab kontekstis mõisteid kiviaeg, pronksiaeg, rauaaeg, varanduslik ebavõrdsus, sugukond, hõim; 5) teab, et Eesti esimesed asustusala olid Pulli ja Kunda inimasula, ja näitab neid kaardil; 6) omandab eksperimentaalarheoloogia projekti raames savipoti tegemise oskused; 	<ul style="list-style-type: none"> • Aeg ja ajaarvamine, muinas- ja vanaaja periodiseerimine. • Ajalugu ja ajalooallikad, kuidas allikmaterjale tõlgendada. 	Eksperimentaalarheoloogia : https://www.youtube.com/watch?v=weE_dD1bGhM&list=PLy42N37XBUykElioBnv7jayp3t4Wbku7t https://www.youtube.com/watch?v=SLNTXE_KIDQ
	Muinasaja arengujärgud ja nende üldisloomustus <ul style="list-style-type: none"> • kiviaja inimese tegevusalad; • põlluharimise algus, loomade kodustamine, käsitöö areng; • metallide kasutuselevõtmine. 	<ul style="list-style-type: none"> • inimasustuse teke ja levik antropogenees; • taime- ja loomakasvatuse algus esimeste põlluharijate ja karjakasvatajate asualad.
	Rühmatöö "Muinasaja kuulutaja".	Klass jagatakse rühmadeks. Iga rühm saab uurimiseks oma teema(kütid-korilased, karjakasvatajad-põlluharijad). Rühm jagab ära omavahel rollid (peatoimetaja, kunstnik,

<p>7) Muinasaja teema lõpeb rühmatööga "Muinasaja Kuulutaja" - valmib ajaleht muinasajast.</p>		<p>spordikommentaator, uudistetoimetaja jne.) Nüüd rännatakse ajas tagasi vastavasse perioodi ning püütakse oma ajalehes kirjeldada, mida nad näevad.</p>
	<p>Eesti muinasaja üldiseloostus:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Pulli; • Kunda. <p>Eesti nooremal kiviajal:</p> <ul style="list-style-type: none"> • varaneoliitikum ja savinõude valmistamine; • kammkeraamika levik. <p>Metalliaeg Eestis:</p> <ul style="list-style-type: none"> • ajajärgu üldiseloostus; • viljelusmajanduse arenemine. 	<p>Eesti ala vanim asustus:</p> <ul style="list-style-type: none"> • viimane jääaeg – Eesti ajaloo künnis; • keskmise kiviaja Kunda kultuuri asulad; • Kunda kultuuri asukad ja nende päritolu. <p>Eesti nooremal kiviajal:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Saha-Loo, Rebala; • kindlustatud asulad; • kivikirstkalmed. <p>Eksperimentaalrheoloogia projekt: kammkeraamilise savipoti valmistamine.</p>
<p>Vanad Idamaad</p> <p>Teema läbimise järel õpilane:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1) selgitab, miks, kus ja millal tekkisid vanaaja kõrgkultuurid, näitab kaardil Egiptust ja Mesopotaamiat; 2) selgitab, milline oli vanaaja riiklik korraldus, kirjeldab vanaaja elulaadi ja religiooni Egiptuse ning Mesopotaamia näitel; 3) tunneb vanaaja kultuuri- ja teadussaavutusi: meditsiin, matemaatika, astronoomia, kirjandus, kujutav kunst, Egiptuse püramiidid, Babüloni rippaiad; teab, et esimesed kirjasüsteemid olid kiilkiri ja hieroglüüfkiri; 	<p>Vanaaja sisu ja üldiseloostus</p> <ul style="list-style-type: none"> • ajalised piirid; • looduslikud olud. <p>Mesopotaamia</p> <ul style="list-style-type: none"> • sumerite linnriigid, leiutised: ratas, potikeder; • Hammurapi seadused; • eluolu; • religioon; • kultuurisaavutused. <p>Vana-Egiptus</p> <ul style="list-style-type: none"> • Egiptuse riigikorraldus. Thutmosis III, Ramses II, Tutankhamon; • eluolu; 	<p>Selgitada kliima osa tsivilisatsioonide tekkes ning miks asusid vanaaja tsivilisatsioonid jõgede ääres.</p> <p>https://www.youtube.com/watch?v=XlobP8R6FA4</p> <p>https://www.youtube.com/watch?v=ZeLZEGCbzA8</p> <p>https://www.youtube.com/watch?v=7iHDRx-gKQU</p> <p>Mumifitseerimine.</p> <p>https://www.youtube.com/watch?v=D8j-e3sro-E</p> <p>https://www.youtube.com/watch?v=mxvYXwph</p>

<p>4) teab, et Iisraelis tekkis monoteistlik religioon, selgitab, mis on Vana Testament;</p> <p>5) seletab ja kasutab kontekstis mõisteid tsivilisatsioon, linnriik, vaarao, mummia, sfinks, tempel, püramiid, preester;</p> <p>6) teab, kes olid järgmised isikud ja iseloomustab nende tegevust: Thutmosis III, Ramses II, Tutankhamon, Hammurabi, Mooses, Taavet.</p> <p>Teema lõpeb raamatu tegemisega algklasside õpilasele.</p>	<ul style="list-style-type: none"> • religioon; • kultuurisaavutused. 	JzM
	Raamatu tutvustamine algklassiõpilasele.	Õpilased teevad Vana Egituse ühiskonna kohta raamatu, arvestades, et lugejaks on algklasside õpilane.
	<p>Lähis-Ida kultuurivahendajad</p> <ul style="list-style-type: none"> • hetitide kultuurisild; • Foiniikia meresõitjad ja tähestik; • Pärsia impeerium. 	Vana-Ida kõrgkultuuride põhijooned ja koht maailma ajaloo.
	<p>Iisraeli ja Juuda riik</p> <ul style="list-style-type: none"> • ainujumala usk; • Vana Testament. 	
	<p>Vana-India</p> <ul style="list-style-type: none"> • suurlinnad Induse ääres; • aarjalaste sisserändamine; • kastikord; • India kultuur: usulised tõekspidamised, budism ja selle levik, kunst, kirjandus, arvutussüsteem, male. 	
<p>Vana-Hiina</p> <ul style="list-style-type: none"> • riikide tekkimine; • Hiina keisririigi algus; • Hiina Hani dünastia ajal; • Hiina kultuur; • Hiina müür; • Siiditee. 		

<p>Vana-Kreeka</p> <p>Teema läbimise järel õpilane:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1) näitab kaardil Kreetat, Kreekat, Balkani poolsaart, Ateenat, Spartat, riigi laienemist hellenismi perioodil; 2) teab, et Vana-Kreeka tsivilisatsioon sai alguse Kreeta-Mükeene kultuurist; 3) tunneb Vana-Kreeka ühiskonnakorraldust Ateena ja Sparta näitel ning võrdleb neid kirjelduse põhjal; 4) kirjeldab Vana-Kreeka kultuuri ja eluolu iseloomulikke jooni järgmistes valdkondades: kirjandus, teater, religioon, kunst, sport; 5) seletab ja kasutab kontekstis mõisteid <i>polis, rahvakoosolek, akropol, agora, türann, aristokraatia, demokraatia, kodanik, ori, eepos, olümpiamängud, teater, tragöödia, komöödia, skulptuur, Trooja sõda, hellenid, tähestik</i>; 6) teab, kes olid Zeus, Herakles, Homeros, Herodotos, Perikles, Aleksander Suur. 	<p>Vanim kõrgkultuur Euroopas</p> <ul style="list-style-type: none"> • Kreeka loodus ja rahvastik; • Kreeta ja Mükeene kultuur. 	<p>Kreeta ja Mükeene kultuuri võrdlemine (sarnasused ja erinevused).</p>
	<p>Kreeka linnriigid</p> <ul style="list-style-type: none"> • ühiskonnakorraldus ja kasvatus Ateenas ning Spartas; • linnriikide nõrgenemine ja alistamine Makedooniale; • Aleksander Suure sõjaretk ja maailmariigi tekkimine. 	<p>Vana-Kreeka kolonisatsioon:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Kreeka kolooniad Vahemere ja Musta mere rannikul; • kreekased ja barbarid. <p>Kreeka linnriikide kaubanduslikud ja kultuurisidemed kohalike hõimudega ning Kreeka-Pärsia sõjad:</p> <ul style="list-style-type: none"> • pärslaste vallutused Väike-Aasias; • Maratoni, Termopüülide ja Salamise lahingud. <p>Võimalus on teha üks loovülesanne (film, tetarietendus) kausutades kreeka legende, lugusid olümpiamängudest või jumalatest.</p>
	<p>Vana-Kreeka kultuur ja eluolu</p> <ul style="list-style-type: none"> • kultuur ja religioon Hellase maailma ühendajana; • olümpiamängud; • eligioon ja mütoloogia; • Homerose kangelaseepika; • ajalookirjutus: Herodoto ; • teater; • kunst: arhitektuur (Ateena akropol), skulptuur, vaasimaal; • hellenite igapäevaelu; • hellenistlik kultuur; • Vana-Kreeka kultuuri tähtsus. 	<ul style="list-style-type: none"> • Vana-Kreeka näitekirjandus, kõnekunst, filosoofia (Demokritos, Sokrates, Platon, Aristoteles); • skulptorid (Pheidias, Myron), muud teadused; • maailmaimed. <p>Võimalus loovülesandeks(film, tetarietendus) kausutades kreeka legende, lugusid olümpiamängudest, kreeklaste igapäeva elust või jumalatest.</p>

Vana-Rooma Teema läbimise järel õpilane: <ol style="list-style-type: none"> 1) näitab kaardil Apenniini poolsaart, Vahemerd, Kartaagot, Roomat, Konstantinoopolit, Ida-Roomat ja Lääne-Roomat; 2) teab Rooma riigi tekkelugu ning näitab kaardil Rooma riigi territooriumi ja selle laienemist; 3) selgitab Rooma riigikorda eri aegadel; 4) iseloomustab eluolu ja kultuuri Rooma riigi; 5) seletab ja kasutab kontekstis mõisteid <i>vabariik, forum, kapitolium, Colosseum, patriits, plebei, konsul, senat, rahvatribuun, orjandus, amfiteater, gladiaator, leegion, kodusõda, kristlus, piibel, Rooma õigus, provints, Ida-Rooma, Lääne-Rooma, Kartaago, Konstantinoopol, ladina keel</i>; 6) teab, kes olid järgmised isikuid ja iseloomustab nende tegevust: Romulus, Hannibal, Caesar, Augustus, Jeesus Kristus. 	Rooma riigi tekkimine <ul style="list-style-type: none"> • looduslikud olud; • Rooma linna tekkimine; • kuningad; • vabariigi algus. 	Etruskid: <ul style="list-style-type: none"> • linnriigid; • kultuur Etruskite ja kreetalaste kultuuri võrdlus (erinevused ja sarnasused).
	Rooma vabariik <ul style="list-style-type: none"> • ühiskondlik korraldus; • Rooma võimu laienemine Vahemere maades, Hannibal; • kodusõjad Roomas. Caesar. Vabariigi lõpp. 	Orjandus ja talupoegade laostumine <ul style="list-style-type: none"> • orjus Roomas ja Spartacuse ülestõus; • vendade Gracchuste reformiliikumine.
	Rooma keisririik <ul style="list-style-type: none"> • ühiskondlik korraldus, Augustus; • Rooma impeerium ja selle lõhenemine. 	Suur rahvasterändamine ja Lääne-Rooma riigi lõpp.
	Vana-Rooma kultuur ja eluolu <ul style="list-style-type: none"> • rahvas ja eluolu; • Rooma kui impeeriumi keskus ja antiikaja suurlinn; • kunst ja arhitektuur; • avalikud mängud; • Rooma õigus; • ristiusu teke. Uus Testament. 	Vana-Rooma: <ul style="list-style-type: none"> • kõnekunst ja kirjandus: Cicero, Caesar, Vergilius; • teadus, Tacitus; • usund; • kultuuripärand, kreeka kultuuri mõju. Ristiusu levik Rooma riigis: <ul style="list-style-type: none"> • Jeesus Kristuse elu; • kristlaste suhted Rooma riigivõimuga; • Uus Testament.

III kooliastmes käsitletakse valitud näiteid keskajast, uusajast ja olulisemaid suundumusi lähiajaloo.

Õpilane:

- 1) iseloomustab põhitunnuste kaudu erinevaid ajalooperioode;
- 2) nimetab erinevate kunstistiilide olulisemaid tunnuseid ja tunneb väliste tunnuste järgi ära erinevate kunstistiilide arhitektuurinäiteid;
- 3) toob allikate põhjal esile ajaloosündmuste põhjuse-tagajärje seoseid;
- 4) arutleb märksõnade või küsimuste toel ajaloosündmuste ja -nähtuste üle, kujundab oma seisukoha ning põhjendab seda;
- 5) selgitab näidete abil, kuidas muutused maailmas on mõjutanud Eesti ajalugu;
- 6) analüüsib Eesti omariikluse kujunemist ja arengut Euroopa sündmuste kontekstis;
- 7) analüüsib Euroopa riikide arengut ajaloos mõne riigi näitel;
- 8) selgitab Ameerika Ühendriikide kujunemislugu;
- 9) selgitab näidete toel Euroopa suurriikide ja Ameerika Ühendriikide tähtsust lähiajaloo;
- 10) toob näiteid ühiskonna ümberkorraldamise võimalustest reformide või revolutsiooni teel ja analüüsib nende protsesside erinevusi;
- 11) võrdleb etteantud kriteeriumide põhjal elukorraldust maal ja linnas;
- 12) toob näiteid rahvastikurännetest, selgitades nende põhjusi ja tagajärgi;
- 13) toob näiteid kolonialismi majanduslikest, poliitilistest ja eetilistest aspektidest, annab kolonialismile hinnangu erinevast perspektiivist;
- 14) analüüsib inimeste võimalusi ja valikuid minevikus ja tänapäeval isikute näitel;
- 15) teab demokraatiale iseloomulikke jooni selle kujunemise ajal ja tänapäeval ja toob näiteid demokraatia arengust antiikajast tänapäevani;
- 16) iseloomustab nüüdisaja demokraatlikku ühiskonda mõne riigi näitel;
- 17) loetleb inimkeskse ja teadusliku maailmapildi kujunemise põhjuseid, toob näiteid selle tunnusjoontest, suuna esindajatest erinevatel ajastutel ning ühiskonnas toimunud muutustest;
- 18) kirjeldab, kuidas on erineval ajal maailmas korraldatud inimeste heaolu, tuues näiteid hariduse, tervishoiu, igapäevaelu ja turvalisuse korraldusest;
- 19) toob näiteid hariduse, tervishoiu, sotsiaal- ja igapäevaelu valdkonnast eri ajastutel;
- 20) analüüsib allikate usaldusväärsust eri aspekte hinnates, teab, et allika sõnum sõltub autori positsioonist;
- 21) teeb allikate põhjal järeldusi, hinnates väiteid, taotlusi ja veendumusi ajaloolises kontekstis;
- 22) iseloomustab erinevaid poliitilisi õpetusi ja nende peamisi toetusgruppe ühiskonnas, analüüsib, mis on iseloomulik konservatismile, liberalismile ja sotsiaaldemokraatiale tänapäeval;
- 23) tunneb ära äärmusluse ja populismi tunnused minevikus ja tänapäeval;
- 24) kujundab oma poliitilise eelistuse ja põhjendab seda;
- 25) analüüsib teaduse ja tehnika arengu positiivset ja negatiivset mõju ühiskonnale ja kultuurile, mõistab inimkonna eetilisi valikuid ja vastutust ühiskonna ees seoses teaduse ja tehnika arenguga;
- 26) toob näiteid erinevate ajastute kultuuripärandist;
- 27) märkab kodukoha kultuuripärandit ja teab selle kujunemislugu, mõistab, et kultuuripärandi tähendus võib ajas muutuda;
- 28) selgitab, kuidas igal inimesel on võimalik olla traditsioonide hoidmise kaudu kultuuripärandi kandja;
- 29) märkab Eesti ja maailma kultuuri seoseid ja vastastikust mõju;
- 30) teab, kuidas meditsiin on ajas arenenud ja mis võtteid on kasutatud haiguste ja epideemiatega võitlemisel;

- 31) selgitab ja toob näiteid, kuidas inimesed on erinevatel ajastutel loodusesse suhtunud;
 32) selgitab, kuidas tootmine, tarbimine ja inimeste elatustase on seotud loodusressursside kasutamisega.

7. klassi õpitulemused Keskaeg ja varauusaeg	7. klassi õppesisu	Metoodilised soovitused Süvendavad/laiendavad teemad
<p>Maailm keskajal 476-1492</p> <p>Teema läbimise järel õpilane:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1) iseloomustab läänikorda, feodaalset hierarhiat, seisuslikku ühiskonda, naturaalmajandust, talupoegade ja feodaalide elulaadi, kiriku osa keskaja ühiskonnas kultuuripärandi säilitajana ja maailmapildi kujundajana; teab, kuhu tekkisid keskaegsed linnad; iseloomustab keskaegse linna eluolu; 2) iseloomustab Frangi riigi osatähtsust varakeskaegses ühiskonnas ja Frangi riigi jagunemist; 3) iseloomustab araabia kultuuri ja selle mõju Euroopale, näitab kaardil araablaste vallutusi; 4) kirjeldab viikingite elu, nimetab ja näitab kaardil nende retkede suundi; 5) toob esile ristosõdade eesmärgid ja tulemused; 6) nimetab Eesti muinasmaakondi ning suuremaid linnuseid, iseloomustab eestlaste eluolu muinasaja lõpul, Eesti ristiusustamist ja muistset vabadusvõitlust; 7) teab, kuidas kujunes Bütsantsi riik ning tekkis Vana-Vene riik; 	<p>Keskaja koht maailma ajalooos</p> <p>Kordamine: Rooma keisririigi lõpp ja Suur rahvasterändamine.</p> <p>Keskaja ühiskond</p> <ul style="list-style-type: none"> • üldiseloomustus; • periodiseering; • ühiskonnakorraldus • läänikord; • eluolu ja maailmapilt. <p>Kirik ja kultuur keskajal</p> <ul style="list-style-type: none"> • ristiusu õpetuse alused; • kiriku osa ühiskonnas, • ristosõjad; • keskaja ülikoolid ja teadus; • romaani ja gooti stiil; • rüütli- ja talurahvakultuur. <p>Frangi riik</p> <ul style="list-style-type: none"> • Frangi riigi teke; • riik Karl Suure ajal; • Frangi riigi jagunemine; 	<p>Keskaja ajaloo allikad: kroonikad ja ürikud.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Ristiusu levik; • kirikuinstitutsioonid; • paavstivõimu tugevnemine, Innocentius III, Gregorius Suur; • ketserid ja inkvisitsioon; • Ida-Lääne kiriku vastuolu; • vaimulikud rüütliordud. <p>Lühijutt: "Milline on keskaegse inimese maailmapilt?"</p> <p>Karolingide renessanss.</p> <p>Kava koostamine teemal: "Karl Suur".</p>

8) seletab ja kasutab kontekstis mõisteid <i>paavst, patriarh, piiskop, preester, munk, nunn, senjäär, vasall, feodaal, pärisori, Inglise parlament, raad, tsunft, gild, Hansa Liit, Mõõgavendade Ordu, Liivi Ordu, romaani stiil, gooti stiil, koraan, mošee, Meka;</i>	<ul style="list-style-type: none"> • kolm tuumikala: Itaalia; Prantsusmaa ja Saksamaa. 	
9) teab, kes olid järgmised isikud ja iseloomustab nende tegevust: Karl Suur, Justinianus I, Muhamed.	<p>Araablased</p> <ul style="list-style-type: none"> • Araabia ühiskond; • Muhamed. Islam; • araabia kultuur ja selle mõju Euroopale. 	<p>Kalifaat</p> <p>Koostatakse referaat teema "Araablased" kohta.</p>
	<p>Bütsants ja Vana-Vene riik</p> <ul style="list-style-type: none"> • Bütsantsi tugevuse põhjused; • ristiusk Bütsantsis; • Bütsantsi kultuuri- ja teadussaavutused; • Justinianus I; • Vana-Vene riigi teke; • Vana- Vene riigi teke ja Kiievi Venemaa. 	<ul style="list-style-type: none"> • Ida-Rooma eriseisund barbarite ekspansiooni ajal; • Bütsantsi võitlus naabritega; • eremiidid. Püha Antonius; • ketserlikud liikumised; • Viikingite ja tšuudide roll Vana-Vene riigi tekkes.
	<p>Linnad ja kaubandus</p> <ul style="list-style-type: none"> • linnade teke ja eluolu • hansakaubandus Põhja-Euroopas; • tsunftikord; • linnade valitsemine. 	<p>Loovülesanne: "Elu keskaegses linnas."</p> <p>Võimalikud erinevad variandid (koomiks, päevik, raamat, film, etendus).</p>
	<p>Põhja-Euroopa ja Eesti</p> <ul style="list-style-type: none"> • Skandinaavia elanike eluviis ja ühiskond; • viikingite retked. 	<ul style="list-style-type: none"> • Muistsete skandinaavlaste maailmapilt ja jumalad; • Viikingid ja Ameerika avastamine; • Eesti ja muistse Skandinaavia kokkupuutepunktid.
	<p>Eesti keskajal</p> <ul style="list-style-type: none"> • eluolu muinasaja lõpus; • muinasmaakonnad; • muistne vabadusvõitlus ja ristiusustamine; • ühiskonna struktuur ja valitsemine; 	<p>Saksa Ordu</p> <p>Võimalusel külastada muuseumi või koduümbruses asuvaid muinsusväärtuslike paiku: kalmed, ohvrikivid, linnusekohad jne.</p>

	<ul style="list-style-type: none"> • Jüriöö ülestõus; • Liivi ordu. Linnad. 	
	<p>Keskaja ühiskond Saksamaa, Inglismaa ja Prantsusmaa näitel:</p> <p>Saksa-Rooma keisririik;</p> <p>parlamendi kujunemine Inglismaal;</p> <p>Prantsusmaa ühendamine;</p> <p>eluolu keskajal.</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Saksamaa killustatus; • tugev kuningavõim Inglismaal; • 100-aastane sõda.
<p>Maailm varauusajal (1492–1600)</p> <p>Teema läbimise järel õpilane:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1) teab, kuidas mõjutasid varauusaegset ühiskonda maadeavastused, tehnoloogia areng ja reformatsioon; 2) oskab nimetada protestantlikke kirikuid 3) iseloomustab Eesti arengut 16. sajandil, majanduse ja linnade arengut ning reformatsiooni mõju; 4) seletab Liivi sõja põhjusi ja tagajärgi; 5) seletab ja kasutab kontekstis mõisteid <i>maadeavastused, reformatsioon, protestandid, hugenotid kalvinistid, luteri usk, renessanss, humanism</i>; 6) teab, kes olid järgmised isikud ja iseloomustab nende tegevust: Kolumbus, Martin Luther, Leonardo da Vinci. 	<p>Ühiskond varauusajal</p> <ul style="list-style-type: none"> • uue maailmapildi kujunemine; • tehnoloogia areng; • majanduslikud suhted; • humanism; • kujutav kunst, Leonardo da Vinci. 	<ul style="list-style-type: none"> • Renessanssi ajastu kunstnikud; • kartograafia areng. <p>https://www.digar.ee/viewer/et/nlib-digar:420885/358542/page/8</p>
	<p>Suured maadeavastused</p> <ul style="list-style-type: none"> • Ameerika avastamine: põhjused ja tagajärjed; • maadeavastuste tähendus Euroopale ja Euroopa mõju avastatud maades. 	<ul style="list-style-type: none"> • Indiasse viiva mereteede avastamine; • esimene ümbermaailmareis; • indiaani kõrgkultuurid: maajad, inkad ja asteegid.
	<p>Reformatsioon ja vastureformatsioon</p> <ul style="list-style-type: none"> • reformatsioon Saksamaal. Martin Luther; • reformatsioon mujal Euroopas: kalvinistid, hugenotid, protestantlikud kirikud; • vastureformatsioon ja katoliku kiriku uuenemine. 	<ul style="list-style-type: none"> • Jesuiitide ordu; • ususõjad Euroopas; • protestantlik maailmavaade.
	<p>Eesti 16. sajandil</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Jesuiidid Eestis

	<ul style="list-style-type: none"> • reformatsioon; • haldusjaotus ja linnad; • Liivi sõja põhjused ja tagajärjed. 	
--	---	--

8. klassi õpitulemused Uusaeg	8. klassi õppesisu	Metoodilised soovitused Süvendavad/laiendavad teemad
<p>Maailm 1600-1815</p> <p>Teema läbimise järel õpilane:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1) teab, mis muutused toimusid Rootsi ja Vene ajal Eesti võimukorralduses, talurahva elus, hariduses ja kultuuris ning mis olid Põhjasõja tagajärjed Eestile; 2) iseloomustab valitsemiskorralduse muutusi uusajal: seisuslik riik, absolutism, valgustatud absolutism, parlamentarism; 3) selgitab Prantsuse revolutsiooni ning Napoleoni reformide põhjusi, tagajärgi ja mõju; 4) toob esile ühiskonna ümberkorraldamise võimalusi reformide ja revolutsiooni teel ning saab aru, mille poolest need erinevad; 4) teab, mis muutused toimusid Euroopa poliitilisel kaardil Vestfaali rahu ning Viini kongressi tulemusena, ning näitab neid kaardil; 5) teab, kuidas tekkisid Ameerika Ühendriigid, ja iseloomustab Ameerika Ühendriikide riigikorraldust; 6) iseloomustab baroki ja klassitsismi põhijooni; 7) tunneb varauusaja ühiskonna põhijooni; 	<p>Vana kord Euroopas</p> <ul style="list-style-type: none"> • seisuslik ühiskond ja aadel; • talupojad ja põllumajandus; • linnad ja linnalised; • religioon ja kirik; • teadusrevolutsioon; • kunst varauusajal; • kaubandus ja tööstus; • sõjandus; • varauusaegne riik. 	<ul style="list-style-type: none"> • Versailles'i õukond <p>Teemade blokk lõpeb õpilastepoolse esitlusega.</p> <p>Õpilased valivad ühe teema, mida nad põhjalikumalt uurivad.</p>
	<p>Muutused varauusajal Euroopas</p> <ul style="list-style-type: none"> • Inglise revolutsioonid; • sõda ja rahu Euroopas; • valgustus; • valgustatud absolutism. 	<ul style="list-style-type: none"> • Kolmekümneaastane sõda; • Euroopa naabrid.
	<p>Eesti Rootsi ja Vene riigi koosseisus</p> <ul style="list-style-type: none"> • valitsemine: keskvõim ja aadli omavalitsus, Balti erikord; • Põhjasõda, Peeter I; • Eesti talurahvas 17. ja 18. sajandil; • muutused majanduses ja poliitikas; • vaimuelu (religioon, haridus, kirjasõna). 	<ul style="list-style-type: none"> • halduskorraldus; • keskvõimu tugevnemine Karl XI ja Katariina II ajal; • teised rahvusrühmad Eestis.
	<p>USA iseseisvumine</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Inglise kolooniad Põhja-Ameerikas

<p>8) seletab ja kasutab kontekstis mõisteid <i>valgustus, reform, revolutsioon, restauratsioon, absolutism, parlamentarism</i>;</p> <p>9) teab, kes olid järgmised isikud ja iseloomustab nende tegevust: Napoleon, Louis XIV, Peeter I, Voltaire.</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Iseseisvussõda; • USA riiklik korraldus. 	
	<p>Prantsuse revolutsioon ja Napoleoni ajastu</p> <ul style="list-style-type: none"> • Prantsuse revolutsiooni põhjused ja kulg; • Napoleoni reformid; • Prantsuse revolutsiooni ja Napoleoni sõdade tähtsus Euroopa ajaloos. 	<ul style="list-style-type: none"> • Jakobiinid; • konsulaat ja keisririik; • koalitsioonisõjad ning 1812. aasta Vene-Prantsuse sõda; • revolutsiooni mõju eluolule ja kultuurile.
<p>Maailm 1815-1918</p> <p>Teema läbimise järel õpilane:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1) näitab kaardil Esimeses maailmasõjas osalenud riikide liite; 2) iseloomustab rahvuslikku liikumist Eestis ja Euroopas; 3) teab, mis on industrialiseerimine ja mõistab selle protsessi põhjusi ja tagajärgi; 4) selgitab eestlaste kujunemist pärisorjast kultuurrahvaks; 5) selgitab Eesti iseseisvumist; 6) teab Esimese maailmasõja põhjusi ja tagajärgi; 7) iseloomustab 19. sajandi ja 20. sajandi alguse peamisi kultuurisaavutusi; 8) seletab ja kasutab kontekstis mõisteid: <i>rahvusriik, monopol, linnastumine, industrialiseerimine, tööstuslik pööre, rahvuslik liikumine, venestamine, autonoomia, Antant, Kolmikliit, liberalism, konservatism, sotsialism</i>. 	<p>Industriaalühiskonna kujunemine</p> <ul style="list-style-type: none"> • tööstuslik pööre; • vabrikutootmine; • linnastumine; • industriaalühiskonna sotsiaalne pale; • 19. sajandi poliitilised õpetused. 	<ul style="list-style-type: none"> • Tehnilised leiutised; • majandusõpetused; • koloniaalimpeeriumide rajamine; • maailmamajanduse kujunemine. <p>Arutlus “ Kuidas tööstuslik pööre muutis inimeste elu?”</p>
	<p>Rahvuslus ja rahvusriigid</p> <ul style="list-style-type: none"> • rahvusluse tõus Euroopas; • rahvusriigi loomine Saksamaa näitel; • Saksa keisririik. 	<ul style="list-style-type: none"> • Rahvuslik vabadusliikumine Itaalias; • Põhja-Ameerika 19. sajandil; • Inglismaa ja Prantsusmaa 19. sajandil.
	<p>Eesti 19. sajandil ja 20. sajandi algul</p> <ul style="list-style-type: none"> • Vene impeeriumi äärealade poliitika; • talurahvaseadused; • rahvuslik ärkamine, selle eeldused, liidrid ja üritused; • venestusaeg; • 1905. aasta revolutsiooni tagajärjed. 	<ul style="list-style-type: none"> • Usuvahetusliikumine ja väljarändamine (Simititsa ja Kolga kant) https://www.youtube.com/watch?v=OYKkXQiwWlQ https://vikerraadio.err.ee/794458/eesti-igu-peterburi-ja-simititsa • Seltsiliikumine • Venemaa 19. sajandil <p>Kolga mõisa külastus.</p>
	<p>Esimene maailmasõda</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Compiègne'i vaherahu; • 1917. aasta revolutsioonid Venemaal ja

	<ul style="list-style-type: none"> • uue jõudude vahekorra kujunemine Euroopas; • sõja põhjused, kulg ja tagajärjed; • maailmasõja mõju Eestile; • Eesti iseseisvumine: autonoomiast Vabadussõjani. 	Eestis.
	Kultuur 19. sajandil ja 20. sajandi algul <ul style="list-style-type: none"> • eluolu; • ajakirjandus; • seltsiliikumine. 	

9. klassi õpitulemused Lähiajalugu	9. klassi õppesisu	Metoodilised soovitused Süvendavad/laiendavad teemad
Maailm kahe maailmasõja vahel Teema läbimise järel õpilane: <ol style="list-style-type: none"> 1) näitab kaardil Esimese maailmasõja järel toimunud muutusi; 2) iseloomustab ning võrdleb demokraatlikku ja diktatuurset ühiskonda; 3) kirjeldab ning võrdleb Eesti Vabariigi arengut demokraatliku parlamentarismi aastail ja vaikival ajastul; 4) iseloomustab kultuuri arengut ja eluolu Eesti Vabariigis ning maailmas, nimetab uusi kultuurinähtusi ja tähtsamaid kultuurisaavutusi; 5) seletab ja kasutab kontekstis mõisteid: <i>demokraatia, diktatuur, autoritarism, totalitarism, fašism, kommunism, natsionaalsotsialism, repressioon,</i> 	Rahvusvaheline olukord <ul style="list-style-type: none"> • Pariisi rahukonverents; • poliitiline kaart pärast Esimest maailmasõda; • Rahvasteliidu tegevus ja mõju; • sõjakollete kujunemine Aasias ja Euroopas. 	<ul style="list-style-type: none"> • Saksamaa taasrelvastumine; • Berliini-Rooma telg; • Antikominterni pakt; • kodusõda Hispaanias. Koostöö kunstiopetusega - kunstiprojekt Dali "Guernica" stiilis.
	Maailmamajandus: ülemaailmse majanduskriisi põhjused, olemus ja tagajärjed.	Majanduskriisi mõju erinevatele riikidele.
	Demokraatia ja diktatuurid 1920.-1930. aastail: <ul style="list-style-type: none"> • demokraatia ja diktatuuri põhijooned; • demokraatia Ameerika Ühendriikide näitel; • autoritarism Itaalia näitel; 	<ul style="list-style-type: none"> • Demokraatia laienemine; • demokraatlikud ja mittedemokraatlikud liikumised; • demokraatia Suurbritannia ja Prantsusmaa näitel; • diktatuuririikide vägivallapoliitika: näljahäda Ukrainas, repressioonid,

<p><i>Rahvaste Liit, Versailles' süsteem, vaikiv ajastu, parlamentarism, Tartu rahu;</i></p> <p>6) teab, kes olid Jossif Stalin, Benito Mussolini, Adolf Hitler, Franklin Delano Roosevelt, Konstantin Päts ja Jaan Tõnisson.</p>	<ul style="list-style-type: none"> totalitarism NSV Liidu ja Saksamaa näitel. 	<p>rassipoliitika Saksamaal.</p> <p>Koomiksi, karikatuuri tegemine teemal "Demokraatiad ja diktatuurid".</p>
	<p>Eesti Vabariik:</p> <ul style="list-style-type: none"> vabadussõda; Asutav Kogu: maareform ja põhiseadus; demokraatliku parlamentarismi aastad; "vaikiv ajastu"; majandus; kultuur ja eluolu; välispoliitika. 	<ul style="list-style-type: none"> 1. detsember 1924; Eesti Vabariigi poliitikud K. Päts, J. Tõnisson, A. Larka, J. Laidoner, J. Poska; Eesti Vabariigi põhiseadused; Balti Liit.
	<p>Kultuur ja eluolu kahe maailmasõja vahel</p> <ul style="list-style-type: none"> uued kultuurinähtused; teadus; tehnika areng: aatomiuringud, auto ja lennuk, raadio, kino ja film; kirjandus ja kunst; uued propagandavahendid. 	<ul style="list-style-type: none"> Mood, muusika, tants; kirjandus ja kunst; naine ja ühiskondlik elu; propaganda.
<p>Teine maailmasõda</p> <p>Teema läbimise järel õpilane:</p> <ol style="list-style-type: none"> näitab kaardil Teise maailmasõja sõjategevust Idarindel, Läänerindel, Vaiksel ookeanil ja Põhja-Aafrikas ning muudatusi Teise maailmasõja järel; iseloomustab, milline oli rahvusvaheline olukord Teise maailmasõja eel, ja toob esile Teise maailmasõja puhkemise põhjusi; selgitab MRP ja baaside lepingu tähtsust Eesti ajaloos; iseloomustab Eesti Vabariigi iseseisvuse kaotamist; 	<p>Rahvusvaheline olukord</p> <ul style="list-style-type: none"> lääneriikide järeleandmised Saksamaale; Müncheni konverents; MRP. 	<ul style="list-style-type: none"> Lepituspoliitika/rahustamispoliitika ja selle mõju; anschluss.
	<p>Sõjategevuse üldiseloostus</p> <ul style="list-style-type: none"> sõja algus ja lõpp; sõdivad pooled, rinded; holokaust; ÜRO asutamine. 	<ul style="list-style-type: none"> Saksamaa ja NSV Liidu kallaletung Poolale. Katõn; talvesõda ; sõjategevus Euroopas ja NSV Liidu territooriumil; Saksamaa ja Jaapani kapituleerumine. Tuumarelva kasutamine USA poolt.

<p>5) teab, millal algas ja lõppes Teine maailmasõda, toob esile Teise maailmasõja tulemused ning tagajärjed;</p> <p>6) teab, mis riigid tegutsesid koostöös Saksamaaga ja mis riikidest moodustus Hitleri-vastane koalitsioon;</p> <p>7) seletab ja kasutab kontekstis mõisteid <i>MRP, holokaust, küüditamine, baaside leping, okupatsioon, Atlandi Harta, ÜRO</i>.</p>		<p>Hitleri-vastase koalitsiooni kujunemine</p> <ul style="list-style-type: none"> • Atlandi Harta; • Ühinenud Rahvaste deklaratsioon; • Teherani, Jalta ja Potsdami konverentsid; • F. D. Roosevelt, J. Stalin, W. Churchill.
<p>Maailm pärast Teist maailmasõda 1945-2000</p> <p>Teema läbimise järel õpilane:</p> <p>1) iseloomustab külma sõja kujunemist ja olemust, toob esile selle avaldumise valdkonnad ja vormid;</p> <p>2) näitab kaardil olulisemaid külma sõja aegseid kriisikoldeid ja muutusi maailma poliitilisel kaardil 1990. aastail;</p> <p>3) iseloomustab tööstusriikide arengut USA ja Saksamaa Liitvabariigi näitel;</p> <p>4) iseloomustab kommunistlikku ühiskonda NSV Liidu näitel ning Eesti arengut NSV Liidu koosseisus;</p> <p>5) toob esile kommunistliku süsteemi kokkuvarisemise põhjused ja tagajärjed;</p> <p>6) analüüsib Eesti iseseisvumise taastamist ja Eesti Vabariigi arengut;</p> <p>7) iseloomustab kultuuri ja eluolu 20. sajandil;</p>	<p>Eesti Teise maailmasõja ajal</p> <ul style="list-style-type: none"> • baaside ajastu; • iseseisvuse kaotamine; • juuniküüditamine; • sõjategevus Eesti territooriumil; • Nõukogude ja Saksa okupatsioonid. 	<ul style="list-style-type: none"> • Eestlased Saksa ja Nõukogude sõjaväes; • soomepoisid; • iseseisvuse taastamise katse; • massiline pagemine Eestist. <p>Arutluse kirjutamine teemal "Eestlaste valikud II maailmasõjas."</p>
	<p>Külm sõda</p> <ul style="list-style-type: none"> • külma sõja põhijooned ja avaldumisvormid; • kahepooluselise maailma kujunemine: Trumani doktriin, Marshalli plaan, • Berliini blokaad ja Saksamaa lõhestamine; • kriisid ja sõjad: Kuuba kriis, Berliini müür, Vietnami sõda. 	<p>Korea sõda;</p> <ul style="list-style-type: none"> • 1956. aasta ülestõus Ungaris; • Praha kevad 1968. aastal; • Suessi kriis; • Berliini kriis; • pingelõdvendus.
	<p>Läänemaailm USA ja Saksamaa Liitvabariigi näitel</p> <ul style="list-style-type: none"> • USA ühiskond: sise poliitika, ühiskondlikud liikumised, välispoliitika; • Saksamaa Liitvabariigi majanduse areng. Ida- ja Lääne-Saksamaa suhted. 	<p>Koloniaalsüsteemi lagunemine</p> <ul style="list-style-type: none"> • uute sõltumatute riikide tekkimine; • iseseisvumisjärgsed arengusuunad ja probleemid; • J. Kennedy, R. Reagan; • Vietnami sõja mõju; • K. Adenauer, W. Brandt, uus idapoliitika; • sotsiaalne turumajandus;

8) seletab ja kasutab kontekstis mõisteid <i>perestroika, glasnost, külm sõda, kriisikolle, kollektiviseerimine, industrialiseerimine, plaanimajandus, massirepressioon, Atlandi Harta, Euroopa Liit, NATO, Balti kett, laulev revolutsioon;</i>		<ul style="list-style-type: none"> • Euroopa Ühenduse rajamine, laienemine ja areng.
9) teab, kes olid järgmised isikud, ja iseloomustab nende tegevust: Mihhail Gorbatšov, Boris Jeltsin, Arnold Rüütel, Lennart Meri, Edgar Savisaar, Mart Laar.	<p>Eesti Nõukogude okupatsiooni all</p> <ul style="list-style-type: none"> • piiride muutumine; • repressioonid; • kollektiviseerimine; • industrialiseerimine; • poliitiline juhtimine; • kultuur ja eluolu. 	<ul style="list-style-type: none"> • EKP KK VIII pleenum; • vastupanuliikumine; • Välis-Eesti.
	<p>Kommunistliku süsteemi lagunemine</p> <ul style="list-style-type: none"> • perestroika ja glasnost; • M. Gorbatšov ; • B. Jeltsin; • Saksamaa ühinemine. 	<ul style="list-style-type: none"> • Riigipöördekatse NSVLiidus; • VLO ja VMNi lagunemine; • Berliini müüri langemine; • Läti ja Leedu iseseisvuse taastamine.
	<p>Eesti taasiseseisvumine</p> <ul style="list-style-type: none"> • Laulev revolutsioon; • Balti kett; • põhiseadusliku korra taastamine. 	<ul style="list-style-type: none"> • Fosforiidikampaania; • IME; • Eesti Muinsuskaitse Selts; • Rahvarinde moodustamine; • suveräänsusdeklaratsioon; • Eesti Vabariigi kodanike komiteede liikumine; • Põhiseaduse Assamblee moodustamine; • rahareform; • võõrvägede väljaviimine. <p>Intervjuu "Pildikesi nõukaajast ja taasiseseisvumisest".</p> <p>Õpilane küsitleb sugulasi, tuttavaid ja vormistab oma intervjuu kas video, raadiosaate või artiklina.</p>

	<p>Maailm 1990. aastail</p> <ul style="list-style-type: none"> • üldülevaade; • Euroopa Liidu laienemine; • NATO laienemine; • uued vastasseisud. 	<ul style="list-style-type: none"> • ÜRO ülesanded ja põhitegevus nüüdismaailmas; • maailmamajandus pärast II maailmasõda; • Rahvusvaheline Valuutafond, Maailmapank.
	<p>Kultuur ja eluolu 20. sajandi teisel poolel</p> <ul style="list-style-type: none"> • teaduse ja tehnika areng: aatomiuringud, infotehnoloogia; • massikultuur; • naine ja ühiskondlik elu; • muutused mentaliteedis. 	<ul style="list-style-type: none"> • Globaalprobleemid; • kirjandus ja kunst; • kino ja film; • muusika; • mood; • tants.